

Network of heads of archival conservation and preservation,

Helsinki, Finska 17-19. rujna 2009.

U studenom 2008. István Kecskeméti, načelnik Tehničkog odsjeka Finskog nacionalnog arhiva, pokrenuo je inicijativu o povezivanju načelnikâ odjelâ za konzervaciju i restauraciju europskih nacionalnih arhiva. Ideju da se svake godine načelnici odjelâ okupljaju i razmjenjuju iskustva, temelji se na pretpostavci kako se svi suočavaju s istim problemima u konzervaciji i očuvanju arhivskog gradiva, zatim pitanjima vezanim uz arhivska spremišta, digitalizaciju, korištenje arhivskog gradiva i dr. Premda su na prvom susretu sudjelovali predstavnici svega trinaest zemalja, uključujući i Hrvatsku, namjera je da se okupe predstavnici iz što većeg broja zemalja. Dogovoreno je da se susreti održavaju u dva dijela: prvi bi se dio sastojao od tzv. tehničkog sastanka, namijenjenog samo načelnicima odjelâ, dok bi se drugi dio sastojao od konferencije koja bi bila otvorena za sve zainteresirane strane.

Prvog dana susreta, 17. rujna, bila su održana uvodna predavanja o aktivnostima u konzervaciji i restauraciji u zemljama sudionika. Tako su svoja izlaganja imali kolege iz Švedske, Danske, Estonije, Latvije, Mađarske, Nizozemske, Austrije, Poljske, Njemačke, Hrvatske te Finske. Uglavnom, za sva se izlaganja može reći kako su izlagači predstavili kratke historijate laboratorija (uz neke osnovne podatke o mrežama nacionalnih arhiva u svojim zemljama) te o trenutnim projektima. Nakon uvodnih izlaganja, uslijedila je rasprava o postojanju ovakvog umreživanja. Inicijator István Kecskeméti je istaknuo kako je od presudne važnosti za uspjeh ovakve suradnje uključivanje što većeg broja ustanova i ljudi. U živoj raspravi, koja se povela oko formalnih stvari vezanih uz organizaciju i funkcioniranje ovakve suradnje (među ostalim, spominjala se dvojba kako bi ovakva suradnja bila organizacija koja djeluje usporedno s Međunarodnim arhivskim vijećem) te su bili izlagani različiti prijedlozi; među ostalim predložena je izrada internetskih stranica (Kecskeméti je ponudio da Finska bude domaćin i da ona održava stranice), kao i tiskanje zbornika izlaganja s godišnjih susreta. Premda nisu bili doneseni formalni zaključci, može se reći kako su se nazočni izjasnili za nastavak suradnje, uz potrebu da se iskustva brže razmjenjuju. Za sljedeći je susret, planiran za rujna 2010, određena Nizozemska, a preliminarna je tema Arhivske zgrade.

U nastavku prvog dana susreta bio je organiziran posjet spremištima Finskog nacionalnog arhiva i Laboratoriju za konzervaciju i restauraciju. Nakon toga održana je prezentacija digitalizacije arhivskog gradiva koja se odvijala u sklopu posebnog programa finske vlade vrijednog 1,55 milijuna eura, a sredstva je osiguralo Ministarstvo obrazovanja.

Sljedećeg je dana (18. rujna) bila održana konferencija.

Sebastian Bartleit iz Saveznog arhiva u Berlinu održao je izlaganje na temu: "Tri stupa zaštite u njemačkom Saveznom arhivu – konzervacija, mikrofilmiranje i masovna neutralizacija" (*The three pillars of preservation in the German Bundesarchiv – conservation, microfilming and mass deacidification*). U uvodnom je dijelu izlaganja dao pregled povijesti Saveznog arhiva. Središnji dio izlaganja odnosio se na prikaz mjera tzv. *preventivne konzervacije* koja se provodi u Saveznom arhivu, zatim na mikrofilmiranje, koje je i dalje primarni način izrade zaštitnih kopija, te masivnu neutralizaciju gradiva. Strategija Saveznog arhiva jest prevencija bilo kakvog oštećivanja gradiva kroz kvalitetnu pohranu i korištenje mikrofilmova u što većem postotku u odnosu na davanje izvornika.

Lajos Körmendi iz Mađarskog državnog arhiva održao je izlaganje pod naslovom: "Digitalizacija i zaštita arhivskog gradiva – načela i dogme" (*Digitization and Preservation of archival material – principles and dogmas*). Izlaganje se temeljilo na opisu procesa digitalizacije fonda Mađarske novinske agencije i opisu vrsta oštećenja gradiva na koje se naišlo tijekom procesa digitalizacije. Körmendi se, osim na aspekte fizičkog stanja gradiva, osvrnuo i na sâm proces digitalizacije gradiva, iznijevši tehničke podatke o načinu digitalizacije ovog fonda.¹

Jaan Lehtaru iz Državnog arhiva Estonije održao je izlaganje pod naslovom: "Istraživanje stanja i očuvanje dokumenata od željezno-galne tinte u Povijesnom arhivu Estonije" (*Condition survey and conservation of iron gall ink documents in The Estonian Historical Archives*). U Estoniji je početkom ovog desetljeća bilo organizirano veliko istraživanje vezano uz ispitivanje ugroženosti gradiva od korozije uzrokovane željezno-galnom tintom. U izlaganju je bila prikazana i objašnjena metoda ispitivanja ugroženosti arhivskog gradiva kao i rezultati dobiveni tim istraživanjem. U drugom dijelu izlaganja objašnjeni su načini neutralizacije željezno-galne tinte.

Kristina Teral iz Državnog arhiva Estonije održala je izlaganje pod naslovom: "Istraživanje stanja Kartografske zbirke Povijesnog arhiva Estonije" (*The condition survey of the map collection in The Estonian Historical Archives*). U uvodnom dijelu prikazan je opis Kartografske zbirke te metodologija kojom je istraživanje bilo provedeno. U središnjem dijelu izlaganja prikazani su rezultati dobiveni tim istraživanjem.

Mara Sprudza iz Središnjeg laboratorija za mikrofotokopiju i restauraciju dokumenata iz Rige, održala je izlaganje na temu: "Redovito istraživanje stanja kao oruđe preventivne konzervacije u Državnom arhivu Latvije" (*Regular condition survey as the tool of the preventive conservation in State Archives of Latvia*). Izlagateljica je objasnila kako su periodičnom provjerom stanja gradiva svake pete godine ustanovljene četiri skupine prevencije (I. stupanj – najgori stupanj

¹ Digitalizirano gradivo je dostupno na: <http://mol.arcanum.hu/mti/opt/a090829.htm?v=pdf&a=start>

oštećenosti do IV. stupnja – gradivo bez oštećenja). Svaki je od ta četiri stupnja bio detaljno objašnjen.

István Kecskeméti je održao dva izlaganja. U prvom izlaganju pod nazivom: "Istraživanje stanja zbirke na papiru: metodologija i prvi rezultati" (*Condition survey of paper collectios: methodology and first results*), objasnio je metode kojima su uzorci bili prikupljeni, na koje je sve vrste oštećenja papir bio ispitivan te konačno rezultate istraživanja sadržanih u internetskoj bazi podataka Finskog državnog arhiva. Izlagatelj je, naime, utemeljitelj baze podataka uzoraka papira arhivskog gradiva iz svih finskih arhiva.

U svojem drugom izlaganju (sastavljenom u suautorstvu s kolegom Arja Jokiniemi), pod naslovom: "Istraživanje arhivske kutije; nakon 20 godina dovoljno dobra samo za podgrijavanje saune" (*Archival box research; after 20 years only good enough for warming the sauna*), Kecskeméti je dao prikaz istraživanja provedenog u Finskoj o trajnosti zaštitnih arhivskih kutija. Objasnjeno je i prikazan finski standard za izradu arhivskih kutija, koji se temelji na ISO 623 – 1974, a bila je najavljena i objava smjernica za izradu arhivskih kutija za kraj 2009. godine.

Tatjana Mušnjak, pročelnica Središnjeg laboratorija za restauraciju i konzervaciju Hrvatskog državnog arhiva, održala je izlaganje pod naslovom: "Zaštita i restauracija zbirke pergamena samostanskih arhiva Republike Hrvatske" (*Preservation and restoration of parchment collections in monastery archives in The Republic of Croatia*). U uvodnom je dijelu izlaganja autorica dala povijesni pregled djelovanja Središnjeg laboratorija za konzervaciju i restauraciju HDA. U središnjem dijelu izlaganja bio je opisan proces projekta zaštite pergamena, od trenutka preuzimanja gradiva u Laboratorij i evidentiranja u kojem je stanju preuzet, pa sve do kraja restauracije i ulaganja u zaštitni omot ili kutiju te fotografiranja. U izlaganju su bili prikazani različiti tipovi zaštitnih omota i kutija koje također izrađuje Središnji laboratorij za restauraciju i konzervaciju.

Inga Šteingolde iz Latvije održala je izlaganje na temu: "Istraživanje i zaštita izbljedjelih tekstualnih dokumenata 20. stoljeća u latvijskim arhivima" (*The research and preservation of the 20th century faded text documents in the archives of Latvia*). Budući da je u drugoj polovici 20. stoljeća veliki broj dokumenata bio pisan na lošem papiru i grafitnom olovkom, problem je i izazov kako očuvati tako nastale zapise. Sredinom prošlog desetljeća bio je organiziran projekt tijekom kojeg su bila ispitana količina i vrste izbljedjelosti takvih dokumenata. Nakon što su prikupili relevantne informacije, bio je započet drugi stupanj projekta: izrada kopija (sigurnosnih i zaštitnih) i izrada baze podataka izbljedjelih dokumenata. Rezultat ovog projekta je izrada preporuka za pohranu gradiva koje je podložno izbljeđivanju.

Kao zaključak održanog skupa može se istaknuti kako je spomenuta inicijativa o povezivanju i tješnjoj suradnji kolega konzervatora i restauratora naišla na pozitivnu reakciju te će se ona svakako proširiti u nadolazećim godinama i na ostale europske zemlje. Valja, doduše, potaknuti da se održana izlaganja i objave, bilo na internetskim stranicama, bilo u posebnom zborniku, jer je i to jedan od načina jačanja suradnje i razmjene iskustava.

Ladislav Dobrica